

SAK

5·2016

Ihmisoikeudet avoimemmin mukaan yhteiskuntavastuuraportteihin

109

Marraskuu 2016

Lisätiedot:

Olli Koski
olli.koski@sak.fi
puhelin 020 774 0150

Alli Tiensuu
korkeakouluharjoittelija

Tilaukset:

SAK
puhelin 020 774 000

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	1
JOHDANTO	2
1 MITEN YRITYKSEN RAPORTTIA ANALYSOIDAAN?	3
Malli yhteiskuntavastuuraportin analysoimiseen.....	3
2 MITEN SOLIDIUMIN OSAOMISTAMAT YRITYKSET VOISIVAT KEHITTÄÄ VASTUURAPORTEJAAN?	5
Raportoinnin kattavuus, avoimuus ja toimivuus	5
Yritysten toimintamaat ja hankintaketjut.....	7
Yritykset ja ammattiyhdistysliike	8
Yritykset ja työntekijät	9
Vertailu: Solidiumin osaomistamat yhtiöt	10
4 LOPUKSI	12
LÄHTEET	13
LIITTEET	15
VIITTEET	17

JOHDANTO

Yhteiskuntavastuu on yksi menestyksekkään liiketoiminnan edellytyksistä. Sen toteuttaminen koko arvoketjun osalta voi kasvattaa yrityksen tuottoja. Vastuullisuudesta huolehtiminen vähentää globaaleissa hankintaketjuissa piilottelevia maineriskejä ja auttaa yritystä suojelemaan brändiä kolhuilta.¹

Yhteiskuntavastuu tarkoittaa Euroopan Unionin määritelmän mukaan yrityksen toiminnan yhteiskunnallisia vaikutuksia, joita ovat esimerkiksi sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristöön kohdistuvat seuraukset. Vastuullisuudesta huolehtimiseen yrityksiä kannustavat esimerkiksi kansainväliset ohjeistukset, kansalliset lainsäädännöt sekä EU:n direktiivit.²

Selvitys tarkastelee yhteiskuntavastuuraportointia kuudessa valtion sijoitusyhtiö Solidiumin osaomistamassa monikansallisessa yrityksessä: Stora Ensossa, SSAB:ssa, Teliassa, Outokummussa, Metsossa ja Kemirassa. Aineistona ovat niiden yhteiskuntavastuuraportit³ vuodelta 2015 ja raporttien sisältöä kuvaavat GRI-sisältöindeksit, jotka lienevät yksi käytetyimmistä keinoista, joilla yritykset tiedottavat yhteiskuntavastuutoimistaan.

Solidiumilla on mahdollisuuksia vaikuttaa yritysvastuun toteutumiseen, sillä se on yrityksissä yksi merkittävimmistä omistajista. Sen vähemmistöomistamat kansallisesti merkittävät yhtiöt voivat toimia suunnannäyttäjinä, jotka kannustavat muitakin yrityksiä vastuullisuuteen.⁴

Selvityksessä on myös ehdotuksia, miten yritykset voisivat kehittää raportointiaan nykyisestä. Raportoinnin ei tulisi olla vain yksi markkinointikeinoista vaan aitoa itsearviointia ja pyrkimystä toiminnan kehittämiseen.⁵

Yritysten yhteiskuntavastuun toteutumista edistäisi, jos yhä useammat olisivat kiinnostuneita yritysten raporttien sisällöstä ja osaisivat tulkita niitä. Siksi ensimmäisessä luvussa kuvataan, miten tavalliset kansalaiset voivat tarkastella yhteiskuntavastuun toteutumista yritysten raporteissa.

Menetelmää suosittelemme etenkin asiantuntijoille, luottamusmiehille ja työntekijöille, jotka ovat kiinnostuneita työnantajayrityksensä yhteiskuntavastuun toteutumisesta.

1 MITEN YRITYKSEN RAPORTTIA ANALYSOIDAAN?

Yrityksillä on käytössä erilaisia menetelmiä yhteiskuntavastuun seuraamiseksi. Yksi käytetyimmistä mittareista on kansainvälisen aloitteen Global Reporting Initiatiiven (GRI) standardi, jossa yritys ei välttämättä raportoi jokaista sen kokonaisuutta vaan valitsee sidosryhmiensä kanssa aiheet, jotka ovat sen vastuullisuudessa keskeisiä. Sen uusin versio, G4-raportointi, tarjoaa yrityksille kaksi raportointivaihtoehtoa: suppean (*core*) ja laajan (*comprehensive*). Esimerkiksi ihmisoikeudet ja työntekijöiden oikeudet ovat näkökohtia, joita yritykset käsittelevät raportissaan sen mukaisesti, mitä niistä katsotaan oleelliseksi.⁶

GRI-raportointiin kuuluu myös oleellisena osana sisältöindeksi (*GRI Content Index*), joka helpottaa kokonaisuuksien löytämistä ja parantaa yritysten välistä vertailtavuutta. Sisältöindeksi antaa yleiskuvan yrityksen vastuullisuusraportista, sillä se on taulukkomuotoinen listaus raportointikehykseen kuuluvista sisällöistä.⁷ GRI-sisältöindeksiä voi pitää kohtuullisen hyvänä työvälineenä, kun halutaan tutkia yritysten vastuullisuutta ja varsinkin vastuullisuusraportoinnin painotuksia.

Toinen toimiva työkalu on Euroopan ammatillinen yhteisjärjestö EAY:n kokoama Tool Kit, joka auttaa eurooppalaisia ammattiliittoja ja niiden jäseniä tulkitsemaan yritysten yhteiskuntavastuuta.⁸ Tässä julkaisussa on käytetty yhteiskuntavastuuraporttien analysoimiseen mukautetusti molempia menetelmiä ja myös seuraavaksi esitelty malli pohjaa niihin.

Malli yhteiskuntavastuuraportin analysoimiseen

Luottamusmiesten ja työntekijöiden olisi suositeltavaa tutkia oman työnantajayrityksensä yhteiskuntavastuuraportteja. He voivat esimerkiksi tarkastaa, vastaako raportissa annettu kuva heidän mielestään yrityksen todellisuutta. Raportit osoittavat, miten yritys pitää globaalisti huolta muun muassa työntekijöihin ja ympäristöön kohdistuvista vaikutuksistaan. Ne myös kertovat työnantajan strategisesti tärkeinä pitämistä asioista sekä antavat lähtökohtia yrityksen sisäiseen dialogiin.

Oman työnantajayrityksen tai muun kiinnostavan yrityksen yhteiskuntavastuuraportointia voit tutkia näin:

1. Etsi yrityksen kotisivuilta yhteiskuntavastuuraportteja. Ne löytyvät usein yritysvastuun, vastuullisuuden tai kestävä kehityksen alta (engl. *Responsibility, Sustainability*).
2. Avaa niistä uusin. Voit myös vertailla eri vuosina julkaistuja raportteja keskenään.
3. Tutustu raporttiin kokonaisuutena. Katso sisällysluetteloa ja otsikoita.
4. Jos raportti on tehty GRI-raportointistandardin mukaan, etsi raportista GRI-sisältöindeksi.

5. Ainakin seuraavat pakollisesti raportoitavat indikaattorit on suositeltavaa tarkastaa:

- Toimintamaat (G4-6)
- Hankintaketjun kuvaus (G4-12)
- Toimintojen ja hankintaketjun merkittävät muutokset (G4-13)
- Työehtosopimusten kattavuus (G4-11)
- Raportin ulkopuolinen varmennus (G4-33)
- Raportin laajuus (suppea/laaja) (G4-32)
- Luettelo yrityksen keskeisistä sidosryhmistä (G4-24)

Onko luettelossa mainittu esimerkiksi ammattiyhdistysliikettä, ammattiliittoja ja työntekijöitä? Jos jokin näistä puuttuu ja olet työpaikkasi luottamusmies, suosittelemme kysymään syytä työnantajalta (aiheesta lisää sivulla 8).

6. Seuraavan luvun lopussa on taulukko, jossa on vertailtu eri yritysten yhteiskuntavastuureportteja. Voit hyödyntää sitä tai liitteissä olevaa tyhjää taulukkoa oman tutkimuksesi pohjaksi.

7. Katso kolmannessa luvussa oleva taulukon perusteella, ihmisoikeuksiin ja työntekijöiden oikeuksiin liittyviä indikaattoreita. Ne voivat myös puuttua, koska niistä raportoiminen on vapaaehtoista yrityksille.

8. Katso raportoitujen indikaattorien sisältö:

- Onko raportointi konkreettista? Kerrotaanko siinä todellisista toimista ja tilastoista? Vastaako raportointi otsikkoon?
- Koskeeko indikaattori vain yrityksen omia toimintoja vai myös hankintaketjuja? (Katso myös raportointikohdennukset esimerkiksi indikaattoreista G4-18, G4-20 & G4-21.)
- Jos jotain oleellista puuttuu, kannustamme ottamaan yritykseen yhteyttä tai herättelemään omalla työpaikalla keskustelua aiheesta.

EAY:n Tool Kit -työkalu ehdottaa laajempaa tarkastelua kuin vain GRI:n tapaiset yritysten vastuullisuusraportit. Syväanalyysiin yrityksen vastuullisuudesta olisi hyvä ottaa mukaan esimerkiksi yrityksen missio, strategia ja yhteiskuntavastuun menettelyohjeet, joiden tulisi löytyä yritysten verkkosivuilta.⁹

2 MITEN SOLIDIUMIN OSAOMISTAMAT YRITYKSET VOISIVAT KEHITTÄÄ VASTUURAPORTTEJAAN?

Edellisessä luvussa esiteltyä GRI-sisältöindeksiä ja EAY:n Tool Kit’ia on käytetty tässä luvussa valtionyhtiö Solidiumin osaomistamien yritysten yhteiskuntavastuuraporttien analysoimiseen. Solidiumilla on valtaa edistää yhteiskuntavastuun toteutumista useissa yrityksissä. Se on Suomen valtion omistama osakeyhtiö, joka hallinnoi valtion ei-strategisia vähemmistöomistuksia 12:ssa kansallisesti merkittävässä pörssiyhtiössä.

Tarkasteltavana on Solidiumin 12 yhtiöstä kuusi. Solidiumilla on Outokummussa, SSAB:ssa, Kemirassa ja Metsossa suhteessa suurin omistusosuus. Stora Enso ja Telia puolestaan ovat liikevaihdoltaan suurimpia sen osaomistamia yhtiöitä. Valitut yritykset edustavat eri teollisuudenaloja, vain SSAB ja Outokumpu ovat kumpikin teräsyhtiöitä.¹⁰

Solidium kertoo osallistuvansa aktiivisesti vastuulliseen omistamiseen Suomessa. Yhtiö sanoo, että se haluaa edistää vastuullista yritystoimintaa ja edellyttää yrityksiltä yhteiskuntavastuun sisällyttämistä liiketoimintaan ja johtamiseen sekä omistajana että omassa toiminnassaan.¹¹ Esimerkiksi Stora Enson yhteiskuntavastuuraportti vuodelta 2014 on palkittu Suomen parhaana.¹²

Kaikki kuusi selvityksessä mukana ollutta yritystä ovat suoriutuneet kohtuullisesti yhteiskuntavastuuraportoinnista. Raporteissa oli kuitenkin asioita, joita yritykset ja GRI voisivat kehittää nykyistä paremmiksi. Kehitettävää oli niin raportoinnin kattavuudessa, avoimuudessa kuin toimivuudessa.

Raportoinnin kattavuus, avoimuus ja toimivuus

Selvityksessä mukana olevat yritykset korostavat raporteissaan usein toimintansa ympäristövaikutuksia¹³. Raportit keskittyvät yritysten omaan ja tytäryhtiöiden toimintaan sen sijaan, että ne tarkastelisivat myös hankintaketjuja ja niiden vaikutuksia työntekijöiden asemaan ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Selvitystä tehdessä ollaan oltu yhteydessä kaikkiin tutkittaviin yrityksiin ja esitetty heille kehitysehdotuksia. Raporttinsa kapeutta yritykset puolustivat GRI-raportointiin kuuluvalla olennaisuusperiaatteella sekä sen tarjoamalla mahdollisuudella suppeaan raportointiin. Molemmat antavat yrityksille ja sen sidosryhmille vallan määrillä yrityksen toiminnan kannalta olennaiset asiat.

Suppean määrän indikaattoreita valinneet yritykset tähdensivät myös, että tiettyjen indikaattorien raportoimatta jättäminen ei kerro siitä, etteikö yritys pitäisi niitä tärkeinä ja huolehtisi niistä. Olennaisuusmäärittelyn tarkoituksena on, ettei indikaattoreita olisi liikaa, jolloin keskeiset asiat korostuvat paremmin. Useimmat yrityksistä korostivat lisäksi, että niiden sidosryhmät painottavat enemmän ympäristö- kuin ihmisoikeusasioita, ja siksi niistä on raportoitu enemmän.

Laajuutta raportointiin

Ongelma. Suurin osa tutkituista yrityksistä on raportoinut melko vähän ihmisoikeuksiin ja työntekijöiden oikeuksiin liittyviä indikaattoreita. GRI-raportoinnin suppeassa versiossa riittää vain yksi indikaattori olennaiseksi tunnistettua näkökohtaa kohden. Laajassa vaihtoehdossa yritys raportoi kaikki indikaattorit olennaista näkökohtaa kohden.

- Yrityksiä on kannustettava valitsemaan suppean raportoinnin sijaan GRI:n laaja raportointikehys. Laajan raportin tekeminen ei tarkoita välttämättä sivumäärältään pidempää raporttia, kuten Stora Enson tekemä laaja yhteiskuntavastuuraportti osoittaa.
- Myös sidosryhmien tulee korostaa ihmisoikeuksiin liittyviä näkökohtia nykyistä enemmän.

Hankintaketjut mukaan raporttiin

Ongelma. Tutkittujen yritysten raportointi keskittyy lähinnä vain omiin ja tytäryhtiöiden toimintoihin, vaikka kansainväliset organisaatiot, kuten esimerkiksi YK ja OECD, sekä yritykset itse painottavat myös hankintaketjujen vastuullisuutta.

- Hankintaketjut ja niissä työskentelevät työntekijät tulisi ottaa nykyistä laajemmin ja kunnianhimoisemmin mukaan raportointiin, jolloin sekä yritys että sidosryhmät saisivat paremmin tietoa niiden tilanteesta.
- Myös GRI-raportointistandardi vahvistaisi tältä osin hankintaketjujen työntekijän asemaa.

Käännöksiä työntekijöille

Ongelma. Suurin osa yhteiskuntavastuureporteista on saatavilla vain englannin kielellä.

- Raportit hyödyttäisivät nykyistä useampaa, jos niistä käännettäisiin vähintään tiivistelmäversio useammalle kielelle. Näin esimerkiksi eri maissa työskentelevä henkilöstö voisi lukea työnantajayrityksensä raporttia.

Yritysten toimintamaat ja hankintaketjut

Kaikki selvityksessä mukana olevat ovat kansainvälisiä yrityksiä, joilla on liiketoimintaa useissa eri maissa. Yhtiöt sanovat, että ne pyrkivät vastaamaan sidosryhmien vaatimuksiin toimitusketjujen läpinäkyvyydestä, mutta todellisuudessa raportointi ei anna niiden toimitusketjuista aina kovin läpinäkyvää kuvaa.

Osa tutkituista yrityksistä epäili, ettei niiden käyttämien toimittajien tai toimintamaiden avaaminen olisi kovin kiinnostavaa. Lisäksi niiden avaaminen olisi yritykselle haasteellista, koska toimittajia on tuhansia ja näihin yhteyksiin liittyy liikesalaisuuksia.

Markkinat, sijoitukset ja tytäryhtiöt esille raporttiin

Ongelma. Tutkitut yritykset raportoivat osittain epäselvästi, missä niillä on omia toimintoja, tytäryhtiöitä, yhteisyrityksiä, sijoituksia ja myyntikonttoreita. Raportit eivät myöskään nimeä, missä yritysten markkinat sijaitsevat.

- Yritysten olisi hyvä raportoida GRI-sisältöindeksissään tai siinä viitatussa kohdassa selkeästi ja eritellen, missä maissa niillä on erilaista toimintaa.
- Selkein keino voisi olla esimerkiksi erilaiset listaukset.

Ihmisoikeusloukkaukset ovat maineriskejä

Ongelma. Yrityksen globaaleista toimitusketjuista ja niiden ihmisoikeusvaikutuksista ei raportoida tutkituissa raporteissa kovin kattavasti. Työntekijöiden oikeuksien polkeminen ei tapahdu yleensä suurten merkkivalmistajien tehtaissa, vaan monimutkaisen alihankintaketjun päässä olevissa toimipisteissä¹⁴. Lähes kaikki selvityksessä mukana olleet yritykset ovat määrittäneet toimitusketjujen hallinnan olennaiseksi näkökohdaksi, eli ne selvästi tiedostavat riskit, mutta eivät silti raportoi niistä.

- Ihmisoikeuskysymykset ovat oleellisia kaikille yrityksille. Yritysten kannattaa panostaa toimitusketjujen ihmisoikeusvaikutusten hallintaan, sillä toimitusketjuissa tapahtuvat ihmisoikeusloukkaukset ovat merkittäviä maineriskejä, jotka voivat vahingoittaa yrityksen brändiä.
- Täten yritysten pitäisi raportoida enemmän toimitusketjujensa ihmisoikeusriskeistä ja varsinkin konkreettisista toimista, joilla ne suojelevat ihmisoi-
keuksia.
- Yritykset voisivat avata raportissa myös niiden toimittajayritykset tai edes toimintamaat. Tämä edistäisi toimitusketjun läpinäkyvyyttä. Näin tekevät esimerkiksi monet vaate- ja tekstiilialan yritykset, joille se voi olla jopa kilpailuvaltti. Vetoamista liikesalaisuuteen tai kilpailusyihin voidaan pitää ainakin vaateteollisuudessa vanhanaikaisena.¹⁵

Toimittajia valvottava riittävästi auditoinneilla

Ongelma. Selvityksessä mukana olevat yritykset valvovat toimitusketjujensa toimittajia auditoinneilla, eli jonkinlaisilla arvioinneilla, joiden käytäntöjä ei juuri kuvailta raporteissa. Ulkoisia auditointeja ei välttämättä tehdä kovin paljon. Esimerkiksi Metso kertoo, että tavoitteena on auditoida ulkoisesti 15 toimittajaa vuodessa. Se on vähän, sillä yrityksellä on noin 7 000 toimittajaa.

- Yritysten tulisi avata toimittajiensa luokse tehtävät arviointikäynnit nykyistä yksityiskohtaisemmin raportissaan.
- Arviointikäynneillä kannattaa tehdä yhteistyötä myös paikallisen ammattiyhdistysliikkeen kanssa.
- Auditointeja on tehtävä riittävästi niin, että niiden lukumäärä vastaa toimittajien määrää.
- Yritysten kannattaa panostaa etenkin kansainvälisten järjestöjen määrittämissä riskimaissa¹⁶ toimivien alihankkijoidensa auditointeihin ja niiden toiminnasta raportointiin.

Yritykset ja ammattiyhdistysliike

Yritykset määrittävät yhdessä sidosryhmiensä kanssa olennaiset vastuullisuusnäkökohdat. Kuitenkin vain yksi kuudesta tutkitusta yrityksestä oli maininnut ammattiyhdistykset keskeiseksi sidosryhmäkseen. Palkansaajaliikkeen puuttumiseen syyksi osa yrityksistä sanoi, että ne pitävät liittoja niin itsestään selvästi työntekijöiden edustajana, etteivät ne ole siksi maininneet niitä.

Yritysten tulisi nimetä palkansaajaliike tai ammattiyhdistykset erilliseksi sidosryhmäkseen, jos yritys pitää niitä merkittävänä sidosryhmänään. On tärkeää, että ammattiyhdistykset ovat mukana vastuullisuustoimissa ja määrittelemässä yrityksen yhteiskuntavastuureportoinnin kannalta olennaisia asioita.

Työntekijöiden järjestäytymisvapautta tuettava

Ongelma. Vain puolet selvityksessä mukana olleista yrityksistä raportoi niistä toimintoista tai toimittajista, joiden osalta ammatillinen järjestäytymisvapaus on vaarassa, sekä mainitsi oikeuden turvaamiseen liittyvistä toimenpiteistään.

- Ammatillinen järjestäytymisvapaus on työelämän perusoikeuksien toteutumisen kannalta erittäin keskeinen asia, ja siksi yrityksiä kannustetaan raportimaan myös siihen liittyvistä asioista.
- Stora Enson mallissa toimittajayrityksiin perustetaan työntekijäneuvostoja ja tehdään muita toimenpiteitä järjestäytymisvapauden edistämiseksi niissä maissa, joissa ammattiyhdistysliikkeen oikeudet toimia on lailla rajattu tai

toiminta on kielletty. Stora Enson mallia voi pitää hyvänä ja suositeltavana muillekin yrityksille.

- Työntekijöiden aito järjestäytyminen koko arvoketjussa on tehokas keino edistää työntekijöiden oikeuksia. Se suojelee yritystä myös mahdollisilta brändiä vahingoittavilta mainekolhuilta.

Kansainvälisiä sopimuksia ammattiliittojen kanssa

Ongelma. Mikään selvityksessä mukana olevista yrityksistä ei ole tehnyt kansainvälisiä, työntekijöiden oikeuksia edistäviä puitesopimuksia sektorikohtaisten kansainvälisten ammattiliittojen kanssa.

- Yritysten olisi hyvä solmia ammattiliittojen kanssa kansainvälisiä puitesopimuksia, jotka pätevät kaikkiin globaalin hankintaketjun työntekijöihin.
- Puitesopimukset parantavat työntekijöiden oikeuksia koko hankintaketjussa, kun vastuullisuustoimiin osallistuu yrityksen itsensä ja ulkopuolisten auditoijien lisäksi alakohtainen kansainvälinen ammattiliitto.

Yritykset ja työntekijät

Työntekijöiden oikeuksiin liittyvät indikaattorit perustuvat GRI-raportoinnissa olennaisuusanalyysiin, eli siihen, mitä näkökohtia yritys ja sen sidosryhmät pitävät erityisen tärkeänä juuri kyseisen yrityksen kohdalla. Yhtenä yritysten sidosryhmänä palkansaajaliikkeen kannattaisi itsekkin olla aktiivinen ja korostaa yrityksille asioita, jotka ovat työntekijöiden perusoikeuksien toteutumisen kannalta keskeisiä.

Lapsi- ja pakkotyö näkyville raporteihin

Ongelma. Harva tutkituista yrityksistä raportoi lapsi- ja pakkotyövoimaan liittyvistä riskeistä, joka on yksi GRI-sisältöindeksiin kuuluvista indikaattoreista.

- Yritysten toivotaan kiinnittävän erityistä huomiota lapsi- ja pakkotyövoimaan liittyviin riskeihin ja raportoivan nämä indikaattorit.
- Yritysten tulisi myös kertoa nykyistä enemmän konkreettisista toimista, joiden avulla ne vastustavat lapsi- ja pakkotyövoimaa.

Kohtuullinen palkka kaikille

Ongelma. Koko- ja osa-aikaisten työntekijöiden saamista samoista eduista sekä naisten ja miesten tasa-arvoisesta palkkauksesta ovat raportoineet ainoastaan Stora Enso ja Kemira. Stora Enso on myös selvityksen yrityksistä ainoa, joka on raportoinut maksettujen palkkojen suhteesta paikallisiin minimipalkkoihin.

- Yrityksille suositellaan, että ne raportoisivat työntekijöiden perusoikeuksien kannalta keskeisistä indikaattoreista, joista yksi on toimeentulon turvaava palkka.

Työturvallisuus on muutakin kuin tilastoja

Ongelma. Työturvallisuudesta raportoitaessa suurin osa tutkituista yrityksistä oli tarkastellut vain indikaattorin työtaturmatilastoista.

- Työturvallisuuden kehittämisessä tärkeää on työntekijöiden kuunteleminen sekä ammattiliittojen kanssa tehtävät sopimukset. Näistä indikaattoreista olisi keskeistä raportoida, koska GRI-standardi antaa sille mahdollisuuden.
- Telia esimerkiksi kertoo raportissaan, että se on kehittämässä työturvallisuutta koskevaa raportointiaan toimittajien osalta. Toivottavasti myös muut yritykset kiinnittäisivät asiaan huomiota.

Vertailu: Solidiumin osaomistamat yhtiöt

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on vertailtu kuuden selvityksessä mukana olleen yrityksen raportoimia GRI-standardin indikaattoreita. Näihin on viitattu myös aiemmin tässä luvussa. Stora Enso on ainoa mukana olleista yrityksistä, joka on käyttänyt laajaa GRI-raportointipohjaa.

TAULUKKO 1. RAPORTOIDUT GRI-INDIKAATTORIT (X=RAPORTOITU)

Indikaattori	GRI-tun- nus	Stora Enso	SSAB	Telia Company	Outo- kumpu	Ke- mira	Metso
Raportin laajuus	G4-32	Laaja	Suppea	Suppea	Suppea	Sup- pea	Suppea
Raportin ulkopuolinen var- mennus	G4-33	X		X	X	X	X
Sidosryhmät. Seuraavat mai- nittu erikseen sidosryhmänä:							
Työntekijät	G4-24	X	X	X	X	X	X
Kansalaisjärjestöt tai järjestöt		X	X	X	X		X
Ammattiyhdistykset		17		X			
Ihmisoikeudet							
Työntekijöiden koulutus ihmis- oikeuksiin liittyen	G4-HR2	X		X			
Ihmisoikeuksiin kohdistuvat merkittävät todelliset ja poten- tiaaliset negatiiviset vaikutuk- set toimitusketjussa ja toteute- tut toimenpiteet	G4- HR11	X					
Työntekijäkäytäntöihin kohdis- tavat merkittävät todelliset ja potentiaaliset negatiiviset vai- kutukset toimitusketjussa ja to- teutetut toimenpiteet	G4-LA15	X					
Toiminnot ja toimittajat, joiden osalta yhdistymisenvapaus ja/tai työehtosopimukset ovat vaarassa tai oikeuksia on ri- kottu ja suoritettut toimenpi- teet	G4-HR4	X		X		X	
Työturvallisuus: työpaikatapa- turmien määrä	G4-LA6	X	X	X	X	X	X
Työturvallisuus: työntekijät, joiden työtehtä- vissä on suuri riski työperäiseen sairauteen	G4-LA7	*X ¹⁸					
Työturvallisuuteen liittyvät työ- ehtosopimukset ja viralliset so- pimukset ammattiliittojen kanssa	G4-LA8	*X ¹⁹					
Palkkojen suhde paikallisiin mi- nimipalkkoihin	G4-EC5	X					
Monimuotoisuus hallintoeli- missä ja työntekijöiden keskuu- dessa	G4-LA12	X	X		X	X	X
Syrjintätapausten määrä ja kor- jaavat toimenpiteet ²⁰	G4-HR3	X		X	21	X	X
Tasa-arvoinen palkkaus mies- ten ja naisten kesken	G4-LA13	X				X	
Pakkotyövoiman ja lapsityövoi- man riskien tunnistaminen ja toimenpiteet	G4-HR6 G4-HR5	X		X			
Korruption vastaisuuteen liit- tyvä koulutus ja kommunikointi	G4-SO4	X	X	X	X	X	

4 LOPUKSI

Yhteiskuntavastuureportointi on askel oikeaan suuntaan siinä, että yritykset ovat avoimia toimintansa yhteiskunnallisista vaikutuksista. Samalla raportin tekeminen haastaa organisaatiota pohtimaan ja kehittämään toimintaansa. Kehitettävääkin on niin yritysten raportoinnissa kuin niiden tekemisessä mukana olevilla järjestöillä.

Solidium on todennut vuosikertomuksessaan, että kansalaisjärjestöjen suora aktiivisuus Solidiumia kohtaan on ollut vähäistä viime aikoina²². Palkansaajaliikkeellä onkin nyt tilaisuus vaikuttaa, jotta Solidium huomioisi työntekijöille tärkeitä asioita omistajaohjauksessaan ja sen osaomistamat yritykset pitäisivät niitä yhä tärkeimpinä.

GRI-raportoinnissa näkyvät nimenomaan ne kokonaisuudet, jotka yritys on sidostyöryhmiensä kanssa määrittänyt oleellisiksi, ja siksi vaikuttamistyö on tärkeää. Yritysten olisi hyvä tunnistaa ammattiliitot yhdeksi keskeiseksi sidostyöryhmäkseen, sillä maininta puuttui yllättävän monista tutkituista raporteista.

Vaikuttamista toivoi myös SAK:n edustajakokous kesäkuussa 2016. Sen hyväksymä SAK:n tavoiteohjelma vuosille 2016–2020 linjaa, että SAK ja siihen kuuluvat ammattiliitot edistävät monikansallisten yritysten yhteiskuntavastuuta.²³

Myös selvityksessä mukana olevat yritykset toivottavat niiden ja ay-liikkeen välisen dialogin yhteiskuntavastuun asioista tervetulleeksi tulevaisuudessa. Yhtenä yritysten sidostyöryhmänä palkansaajaliikkeen kannattaisi itsekkin olla aktiivinen ja korostaa yrityksille asioita, jotka ovat työntekijöiden perusoikeuksien toteutumisen kannalta keskeisiä.

EAY:n mukaan useimmat yritysten yhteiskuntavastuureporteista korostavat ympäristövastuuta, mutta samalla raportointi ihmisoikeuksista on puutteellista eikä ammattiliittoja mainita²⁴. Solidium on puolestaan todennut yritysvaluuanalyysissään, että usealle sen omistamille yrityksille keskeistä vastuullisuuden kehittämisessä on toimitusketjujen vastuullisuuden hallinta²⁵.

Selvitys tukee näitä tuloksia. Yritysten kannattaa kehittää ihmisoikeuksien huomioimista ja avointa raportointia toimistaan yhteistyössä palkansaajajärjestöjen kanssa. Hyvä keino tähän ovat ammattiliittojen kanssa solmittavat kansainväliset puitesopimukset. Ammattiliitot, työntekijöiden järjestäytyminen ja sosiaalidialogi ovat avain työntekijöiden ihmisoikeuksien kehittämiseen globaalisti. Siitä hyötyvät myös yritykset.

LÄHTEET

- BSCI (2014), *Countries' Risk Classification*. Saatavissa: <http://www.bsci-intl.org/resource/countries-risk-classification>.
- Crane, Andrew & Dirk Matten (2010), *Business Ethics: Managing Corporate Citizenship and Sustainability in the Age of Globalization*. Oxford: Oxford University Press.
- Cruz, Jose (2013), *Mitigating global supply chain risks through corporate social responsibility*. *International Journal of Production Research*, 51:13, 3995–4010.
- EAY (2015), *ETUC Toolkit on Corporate Social Responsibility (CSR)*. Saatavissa: <https://www.etuc.org/publications/etuc-toolkit-corporate-social-responsibility-csr#.V9umer5hBLg>.
- Elkington, John (1999), *Cannibals with forks the triple bottom line of 21st century business*. Oxford: Capstone.
- Euroopan komissio (2015), *Corporate Social Responsibility*. Saatavissa: http://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility/index_en.htm. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/0110 (COD).
- FIBS (2015), *Stora Enso voitti vuoden 2015 vastuullisuusraportointikilpailun*. Saatavissa: <http://www.mynewsdesk.com/fi/fibs/pressreleases/stora-enso-voitti-vuoden-2015-vastuullisuusraportointikilpailun-1258865>.
- Finnwatch (2010), *Yritysten yhteiskuntavastuu – Eettisyyttä, bisnestä vai sinipe-sua?*. Saatavissa: <http://finnwatch.org/images/Yhteiskuntavastuu.pdf>.
- GRI (2013A), *G4 Sustainability Reporting Guidelines – Reporting Principles and Standard Disclosures*. Saatavissa: <https://www.globalreporting.org/standards/g4/Pages/default.aspx>.
- GRI (2013B), *G4 Content Index Tool*. Saatavissa: https://www.globalreporting.org/services/preparation/G4_Content_Index_Tool/Pages/default.aspx.
- Kemira (2016), *Corporate Responsibility Report 2015*. Saatavissa: <http://www.kemira.com/en/newsroom/publications/sustainability-report/pages/default.aspx>.
- Maailmanpankki (2015), *Worldwide Governance Indicators*. Saatavissa: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>.
- Metso (2016), *Sustainability Report 2015*. Saatavissa: http://annualreport-metso.com/wp-content/uploads/2016/03/Metso_Sustainability_2015_lores-1.pdf.
- Moilala, Outi & Minna Halme (13.5.2015), haastateltu Ylen artikkeliin *Kaikki muotiketjut eivät aina tiedä, millaisissa oloissa vaatteita tehdään*. Saatavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-7980727>.

Outokumpu (2016), *Sustainability Report 2015*. Saatavissa: <http://www.outokumpu.com/fi/vastuullisuus/yritysvastuu/raportointi/Sivut/default.aspx>.

Pääkkönen, Jukka (2008), ”Globaalista sopimuksesta heikoimpien selkänöjä”. Teoksessa Lehdonmäki Ilkka & Maippi Tapanainen (toim.) *Rajat riistolle – Kohti työntekijöiden globaaleja perusoikeuksia*. Sask ry, 2. painos.

SAK (2016), *Edustajakokous 2016: askelmerkkejä tulevaisuuteen – tavoiteohjelma 2016–2020*. Saatavissa: <http://www.sak.fi/aineistot/julkaisut/esitteet-ja-julkaisusarja/askelmerkkeja-tulevaisuuteen--tavoiteohjelma-2016-09-19>.

Solidium (2016), *Vuosikertomus 2016*. Saatavissa: <http://www.e-julkaisu.fi/solidium/vuosikertomus-2016/>.

SSAB (2016), *GRI-Raportti 2015*. Saatavissa: <https://ssabwebsitecdn.azureedge.net/-/media/files/company/investors/annual-reports/2015/ssab-grireport-2015-fi.pdf>.

Stora Enso (2016), *Sustainability Report 2015*. Saatavissa: http://assets.storaenso.com/se/com/DownloadCenterDocuments/Sustainability_Report_2015.pdf.

TeliaSonera (2016), *Annual and Sustainability Report 2015*. Saatavissa: <http://www.teliacompany.com/en/sustainability/reporting/reporting/>.

LIITTEET

Liite 1

Indikaattori	GRI-tunnus	Yritys 1	Yritys 2	Yritys 3
Raportin laajuus	G4-32			
Raportin ulkopuolinen varmennus	G4-33			
Sidosryhmät. Seuraavat mainittu erikseen sidosryhmänä:				
Työntekijät	G4-24			
Kansalaisjärjestöt tai järjestöt				
Ammattiyhdistykset				
Ihmisoikeudet				
Työntekijöiden koulutus ihmisoikeuksiin liittyen	G4-HR2			
Ihmisoikeuksiin kohdistuvat merkittävät todelliset ja potentiaaliset negatiiviset vaikutukset toimitusketjussa ja toteutetut toimenpiteet	G4-HR11			
Työntekijäkäytäntöihin kohdistuvat merkittävät todelliset ja potentiaaliset negatiiviset vaikutukset toimitusketjussa ja toteutetut toimenpiteet	G4-LA15			
Toiminnot ja toimittajat, joiden osalta yhdistymisenvapaus ja/tai työehtosopimukset ovat vaarassa tai oikeuksia on rikottu ja suoritettavat toimenpiteet	G4-HR4			
Työturvallisuus: työpaikatapaturmien määrä	G4-LA6			
Työturvallisuus: työntekijät, joiden työtehtävissä on suuri riski työperäiseen sairauteen	G4-LA7			
Työturvallisuuteen liittyvät työehtosopimukset ja viralliset sopimukset ammattiliittojen kanssa	G4-LA8			
Palkkojen suhde paikallisiin minimipalkkoihin	G4-EC5			
Monimuotoisuus hallintoelimissä ja työntekijöiden keskuudessa	G4-LA12			
Syrjintätapausten määrä ja korjaavat toimenpiteet ²⁶	G4-HR3			
Tasa-arvoinen palkkaus miesten ja naisten kesken	G4-LA13			
Pakkotyövoiman ja lapsityövoiman riskien tunnistaminen ja toimenpiteet	G4-HR6 G4-HR5			
Korruption vastaisuuteen liittyvä koulutus ja kommunikointi	G4-SO4			

Liite 2

GRI-raportoinnin sisältö:

Pakolliset raportoitavat näkökohdat:

- strategia ja analyysi
- organisaation taustakuvaus
- tunnistetut olennaiset näkökohdat ja laskentarajat
- sidosryhmävuorovaikutus
- raportin kuvaus
- hallinto
- eettisyys ja lain noudattaminen

Laajassa vaihtoehdossa organisaatio raportoi useammasta ylläolevan näkökohdan indikaattorista kuin suppeassa vaihtoehdossa.

Organisaation olennaisten kokonaisuuksien määrittelyn kautta organisaatio valitsee loput vapaavalintaiset raportoitavat näkökohdat ja indikaattorit. Näitä näkökohtia ovat:

- taloudellinen vastuu
 - taloudelliset tulokset, markkina-asema, välilliset taloudelliset vaikutukset ja hankintakäytännöt
- ympäristövastuu
 - materiaalit, energia, vesi, luonnon monimuotoisuus, päästöt, jätevedet ja jätteet, tuotteet ja palvelut, määräystenmukaisuus, kuljetukset, toimittajien ympäristöarvioinnit, valitusmekanismi ympäristöasioista
- työntekijät ja työolosuhteet
 - työllistäminen, työntekijöiden ja työnantajan väliset suhteet, työterveys- ja turvallisuus, koulutus, monimuotoisuus ja tasavertaiset mahdollisuudet, tasa-arvoinen palkitseminen, hankintaketjun työolojen arviointi, valitusmekanismi työoloihin liittyvistä epäkohdista
- ihmisoikeudet
 - investoinnit ihmisoikeuksien kannalta, syrjinnän kieltä, yhdistymisvapaus ja työehtosopimukset, lapsityövoima, pakkotyövoima, turvallisuuskäytännöt, alkuperäiskansojen oikeudet, ihmisoikeusarvioinnit, hankintaketjun ihmisoikeusarvioinnit, valitusmekanismi ihmisoikeuksiin liittyvistä epäkohdista
- yhteiskunta
 - paikalliset yhteisöt, korruption vastaisuus, osallistuminen politiikkaan, kilpailuun vaikuttaminen, lakien noudattaminen, hankintaketjun yhteiskunnallisten vaikutusten arviointi, valitusmekanismi yhteiskunnallisiin vaikutuksiin liittyen
- tuotevastuu
 - asiakkaiden turvallisuus ja terveys, tuotetiedot, markkinointi, asiakkaiden yksityisyyden suoja, lakien noudattaminen.¹

¹ GRI 2013A; GRI 2013B.

VIITTEET

-
- ¹ Solidium 2016, 14; Crane & Matten 2010; EAY 2015, 4; Cruz 2013.
- ² Elkington 1999; EAY 2015, 4; Euroopan komissio 2015; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/0110.
- ³ Stora Enso 2016; SSAB 2016; TeliaSonera 2016; Outokumpu 2016; Kemira 2016; Metso 2016.
- ⁴ Solidium 2016, 2, 8, 10; Pääkkönen 2008, 82.
- ⁵ Finnwatch 2010, 10.
- ⁶ GRI 2013A; GRI 2013B.
- ⁷ GRI 2013A, esim. 21–23; GRI 2013B.
- ⁸ EAY 2015.
- ⁹ EAY 2015, 10.
- ¹⁰ Solidium omistaa Outokummusta 26,2 %, SSAB:sta 17,5 % ja Kemirasta 16,7 %. Metsosta ja Outotecistä molemmista Solidium omistaa 14,9 %, mutta Metso on liikevaihdoltaan, liikevoitoltaan ja henkilöstöltään näistä yrityksistä suurempi. Stora Ensosta Solidiumin omistus on 12,3 % ja Teliasta 3,2 %. Solidium 2016, 2, 20–21.
- ¹¹ Solidium 2016, 2, 10.
- ¹² FIBS 2015.
- ¹³ Ks. myös EAY 2015, 16.
- ¹⁴ Pääkkönen 2008, 82.
- ¹⁵ Moilala & Halme 2015.
- ¹⁶ Esim. BSCI 2014, tehty Maailmanpankin Governance Indicators -listauksen pohjalta.
- ¹⁷ GRI-indeksin ulkopuolelta: ”saamme tärkeitä tietoja ammattiliitoilta”. Stora Enso 2016, 9.
- ¹⁸ Raportoitu osittain, GRI-sisältöindeksissä viitatuilla sivuilla kerrotaan työturvallisuusympäristöstä ja esim. Kiinan tehtaiden työolojen parannuksista.
- ¹⁹ Raportoitu vain, että ”Kuuluvat työehtosopimukseen (G4-11) vaihdellen paikallisesti”.
- ²⁰ Kaikki asiasta raportoivat yritykset kertovat, että syrjintätapauksia ei ilmennyt vuonna 2015.
- ²¹ Outokumpu ei raportoi indikaattoria GRI-sisältöindeksissään, mutta kertoo muualla raportissaan, että syrjintätapauksia ilmeni 3 vuonna 2015.
- ²² Solidium 2016.
- ²³ SAK 2016, 9.
- ²⁴ EAY 2015, 16.
- ²⁵ Solidium 2016.
- ²⁶ Kaikki asiasta raportoivat yritykset kertovat, että syrjintätapauksia ei ilmennyt vuonna 2015.